

STORTINGET

Innst. 87 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:13 (2023–2024)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Grete Wold, Tobias Drevland Lund, Une Bastholm, Sivert Bjørnstad, Heidi Nordby Lunde, Åsmund Aukrust og Ingvild Wettrhus Thorsvik om endring i §§ 1, 3 til 9, 11 til 15, 17 til 32, 34 til 37, 39 til 41, 43 til 48, 62, 67 til 69, 74 til 82, 86, 90 og 121 (om republikk)

Til Stortinget

Innledning

Grunnlovsforslag 13 fra Grete Wold, Tobias Drevland Lund, Une Bastholm, Sivert Bjørnstad, Heidi Nordby Lunde, Åsmund Aukrust og Ingvild Wettrhus Thorsvik om endring i §§ 1, 3 til 9, 11 til 15, 17 til 32, 34 til 37, 39 til 41, 43 til 48, 62, 67 til 69, 74 til 82, 86, 90 og 121 (om republikk).

Forslagsstillerne viser til at Norges styreform er arvelig monarkisk. Det innebærer at posisjonen som formelt statsoverhode innehas av en person som har arvet denne posisjonen og ikke er gitt den av folket gjennom valg. Ifølge Grunnloven står kongen over det folkevalgte parlamentet.

Enhver stilling som hviler på nedarvede rettigheter, er en anakronisme i demokratiske samfunn. En overgang til republikk vil være det naturlige sluttpunktet på den demokratiseringen som startet i 1814, og som var sluttført da Stortinget, ved unionsoppløsningen, i praksis fratok kongen de siste restene av formell makt.

Republikk er i dag den vanligste styreformen i verden. Forslagsstillerne ønsker å endre Grunnloven slik at

også Norge får et statsoverhode som er valgt – en president som erstatter for dagens kongehus. Derfor foreslås konkrete endringer i Grunnloven, slik at Norge kan endre sin formelle styreform fra arvelig monarkisk til republikansk. En følge av overgangen, med de grunnlovsendringene den nødvendiggjør, vil også være at styresettet som formelt er nedfelt i Grunnloven, vil gjenspeile det gjeldende styresettet slik det faktisk er. Det er ikke tilfelle per i dag, noe forslagsstillerne mener er uheldig.

Hva slags republikk skal det være?

Forslagsstillerne ønsker å endre Grunnloven slik at også Norge får et statsoverhode som er valgt av folket, det vil si en president. Et sentralt spørsmål er hva slags republikk som skal innføres. Blant de mest sentrale spørsmålene er hvilken makt en president skal ha, sett i forhold til makten til regjering og storting, og hvordan presidenten skal velges. Andre spørsmål er blant annet hvem som er valgbar som president, hvor lenge en president kan sitte, og hvor mange ganger på rad man kan velges som president. I tillegg kommer spørsmål om hva som skjer med dagens medlemmer av kongehuset, og en rekke formelle og praktiske spørsmål.

Forslagsstillerne vil derfor i tillegg til grunnlovsforslaget fremme et representantforslag om at Stortinget ber regjeringen utrede ulike alternativer for innføring av republikk som styreform i Norge og legge vurderinger av de ulike alternativene fram for Stortinget slik at de foreligger i god tid før Stortingets behandling i neste valgperiode av det nærværende grunnlovsforslaget om innføring av republikk.

Dersom et slikt representantforslag blir vedtatt og utredningen gjennomføres, vil Stortinget ha et godt grunnlag for å kunne ta stilling til sentrale spørsmål

knyttet til republikk som statsform innen grunnlovsforslaget skal opp til behandling i løpet av de tre første sesjonene i neste stortingsperiode.

Folkeavstemning om innføring av republikk

Endring av styreformen for den norske staten er av stor viktighet for folket og landet. Innføring av republikk som ny styreform bør derfor bare gjennomføres dersom et flertall av folket stemmer ja til dette ved en folkeavstemning der valget står mellom å innføre republikk eller fortsatt ha en arvelig monarkisk styreform.

En slik folkeavstemning har ikke vært avholdt tidligere, selv om det er en vanlig påstand at folkeavstemningen i 1905 omhandlet valg av statsform. Beslutningen om en folkeavstemning i 1905 ble fattet av Stortinget.

Senere ble dette fulgt opp med en folkeavstemning om hvorvidt folket ville ha den foreslåtte prinsen til konge eller ikke. Avstemningen var ikke et spørsmål om hvilken statsform landet skulle ha, men om den kommende kong Haakon skulle bli konge eller ikke.

Selv om mange av diskusjonene den gang hadde statsform som tema og mange ga sin stemme på grunnlag av dette, er det på det rene at Norge ikke har hatt en folkeavstemning om statsform.

Slik forslagsstillerne ser det, er det naturlig at styreformen avgjøres ved en folkeavstemning. En slik folkeavstemning bør gjennomføres etter at Stortinget har vedtatt de nødvendige grunnlovsendringene for innføring av republikk som styreform. For at folkeavstemningen skal få betydning, må grunnlovsendringene gjøres betinget av at de får tilslutning i den etterfølgende folkeavstemningen. Forslagsstillerne har derfor tatt inn i grunnlovsforslaget en bestemmelse om at grunnlovsendringene bare trer i kraft dersom innføring av republikk som styreform i Norge får flertall ved en etterfølgende folkeavstemning. Ikrafttredelsestidspunktet settes til 1. januar i året etter at en slik folkeavstemning avholdes, for å gi noe tid til praktiske forberedelser for iverksettelse av den nye styreformen.

Det foreslås også å sette som betingelse at en slik folkeavstemning avholdes innen utgangen av neste stortingsperiode, slik at det grunnlovsvedtaket Stortinget eventuelt fatter i neste periode, ikke kan «vekkes til live» ved en folkeavstemning i en senere periode.

Rekkefølgen på behandlingen av forslaget om å innføre republikk som ny styreform blir dermed:

1. Stortinget vedtar å iverksette en utredning av ulike alternativer for innføring av republikk og ber regjeringen fremme forslag til hovedpunktene i en republikansk styreform.
2. Stortinget vedtar hovedpunktene for hva slags republikk Norge bør ha.

3. Grunnlovsendringer som innfører republikk som styreform, vedtas, men trer først i kraft 1. januar året etter at innføring av republikk som styreform har fått flertall i en folkeavstemning om dette.
4. En folkeavstemning som nevnt avholdes. Forslagsstillerne vil at Grunnlovens overskrift endres fra «Kongeriket Norges Grunnlov»/Kongeriket Norges Grunnlov» til «Norges rikes grunnlov» på bokmål og «Noregs rikes grunnlov» på nynorsk.

Forslaget går ut på at § 1 i Grunnloven skal lyde:

«Norge er en fri, selvstendig, udelelig og uavhengelig republikk.

–

Noreg er ein fri, sjølvstendig, udeleg og uavhen-
deleg republikk.»

Forslaget innebærer at «republikk» erstatter «rike» i gjeldende bestemmelse, og at annet punktum om at regjeringsformen er arvelig og monarkisk, bortfaller. Forslagsstillerne vil at overskriften til kapittel B på bokmål og nynorsk skal lyde:

«B. Om den utøvende makt

–

B. Om den utøvande makta»

Det foreslås at § 3 på bokmål og nynorsk skal lyde:

«Den utøvende makt er hos regjeringen og presidenten. Nærmere bestemmelser om presidenten fastsettes ved lov.

–

Den utøvande makta er hos regjeringa og presidenten. Nærare føresegner om presidenten blir fastsette i lov.»

Forslagsstillerne foreslår at flere av bestemmelsene i Grunnloven som gjelder kongen, oppheves. Dette gjelder §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 24, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47 og 48.

Det foreslås endringer også i §§ 12, 13, 14 og 15 om «statsrådet» ved at «konge» utgår.

I §§ 17, 18, 19 og 22 annet ledd erstattes «kongen» med «regjeringen» på bokmål og med «regjeringa» på nynorsk.

I § 21 om utnevnelse av embetsmenn erstattes «kongen» med «regjeringen» på bokmål og med «regjeringa» på nynorsk.

Forslaget går videre ut på at «kongen» som er nevnt i en rekke bestemmelser i Grunnloven, erstattes med «regjeringen»/«regjeringa».

I § 75 om Stortingets oppgaver foreslås flere endringer. Bokstav e om fastsetting av apanasjen til den kongelige familien foreslås opphevet. Bokstav f blir etter dette bokstav e og bokstav g blir bokstav f. I disse bestemmelsene erstattes «kongen» med «regjeringen»/«regjeringa».

Forslaget til § 76 er fremsatt i to alternativer. Alternativ 1 viser til «regjeringen»/ «regjeringa», mens alternativ 2 viser til «presidenten».

Det foreslås endringer i § 82 annet punktum om opplysningsplikten ved at «medlem av statsrådet» erstattes med «medlem av regjeringen/regjeringa», (alternativ 1), mens alternativ 2 viser til «presidenten og regjeringsmedlemmene».

I § 86 første ledd om Riksretten vises det til «saker som Stortinget anlegger mot medlemmer av regjeringen, Høyesterett eller Stortinget, eller presidenten»/ «saker som Stortinget reiser mot medlemmer av regjeringa, Høgsterett eller Stortinget, eller presidenten.»

§ 86 tredje ledd tredje punktum skal etter forslaget lyde:

«Presidenten, medlemmer av regjeringen og medlemmer av Stortinget kan ikke velges til medlem av Riksretten.

–

Presidenten, medlemmer av regjeringa og medlemmer av Stortinget kan ikkje veljast til medlem av Riksretten.»

§ 90 første ledd første punktum skal lyde:

«Dommere utnevnes av regjeringen etter innstilling fra et uavhengig råd.

–

Dommarar blir utnemnde av regjeringa etter tilråding frå eit uavhengig råd.»

Det foreslås også endringer i § 121:

«Kongeriket Norges Grunnlov»/«grunnlova for Kongeriket Noreg» erstattes med «Noregs rikes grunnlov». I annet ledd foreslås «Kongen» erstattet med «regjeringen»/ «regjeringa».

Forslagsstillerne har også foreslått andre språklige endringer i de angjeldende bestemmelsene.

Det fremgår av romertall II i forslaget at vedtaket trer i kraft 1. januar året etter at innføring av republikk som styreform i Norge har fått flertall ved en folkeavstemning. Slik folkeavstemning må avholdes innen 31. september 2030.

Av romertall III fremgår det at de som på tidspunktet nevnt under II første punktum er regjeringsmedlem-

mer, fra da av får myndighet, rettigheter og plikter som medlem av regjeringen etter den endrede grunnloven og myndighet, rettigheter og plikter som i eller i medhold av lov er tillagt regjeringsmedlemmer eller statsråder. Myndighet, rettigheter eller plikter som i eller i medhold av lov er tillagt kongen, skal fra da av tillegges regjeringen. Myndighet, rettigheter eller plikter som i eller i medhold av lov er tillagt Kongen i statsråd, skal fra da av tillegges regjeringen i regjeringsmøte.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ronny Aukrust, Erik Hager, Sverre Myrli og Kari Baadstrand Sandnes, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen, Pål Morten Borgli, Lars Rem og Aina Stenersen, fra Høyre, Ove Trellevik, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Hege Bae Nyholt, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Jonas Andersen Sayed, viser til Grunnlovsforslag 13 (2023–2024) om innføring av republikk som statsform i Norge.

Komiteen viser til at tilsvarende forslag har vært fremmet og behandlet i Stortinget flere ganger tidligere, og at forslagene, som har innebåret et grunnleggende brudd med den norske statsformen, har blitt avvist ved alle tidligere stortingsbehandlinger.

Komiteen understreker videre at dette grunnlovsforslaget er et prinsipielt spørsmål om statsformen, og ikke en vurdering av kongefamiliens innsats og historiske betydning for Norge etter unionsoppløsningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, vil uttrykke dyp takknemlighet overfor kong Harald for hans livslange tjeneste for nasjonen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelige Folkeparti, viser til at monarkiet som statsform har en mer enn tusenårig lang tradisjon i Norge. I tilknytning til unionsoppløsningen i 1905 ble det avholdt en folkeavstemning om hvorvidt Norge fortsatt skulle være et monarki. Den nye kongen ville at folket skulle si sin mening om hvorvidt de ønsket ham som konge for Norge. Resultatet viste et klart flertall for den nye kongen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Folkeparti og Rødt vil påpeke at monarkiets form

i løpet av denne perioden endret karakter markant, blant annet som følge av at styreformen ble utfordret av demokratiske folkebevegelser, noe som gjør at det å vise til en tusenårig tradisjon for monarki i Norge etter disse medlemmers syn, tildekker mer enn det opplyser. Framfor å feire at monarkiet som nominell statsform har overlevd siden det norske samfunnet var et trellesamfunn hvor en fjerdedel av befolkningen var annen manns eiendom og kronen tilfalt den som i høyest grad maktet å etablere og opprettholde et voldsmonopol, er det etter disse medlemmers syn mer i tråd med moderne demokratiske verdier i stedet å løfte fram de folkelige demokratiske kreftene som historisk utfordret monarkiets makt og gradvis framkjempet det demokratiske folkestyret vi alle nyter godt av i dag.

Disse medlemmer vil videre understreke at folkeavstemningen i 1905, slik forslagsstillerne også påpeker, ikke omhandlet hvorvidt det nylig selvstendige Norge skulle være et monarki eller en republikk, men hvorvidt folket ville ha den foreslåtte prinsen til konge eller ikke. Avstemningen var følgelig ikke et spørsmål om hvilken statsform landet skulle ha, men om den kommende kong Haakons kandidatur til tronen.

Komiteen viser til at meningsmålinger som har vært gjennomført de senere år, viser at monarkiet har bred oppslutning i befolkningen. Ifølge Norstat for NRK (september 2025) ønsker 73 prosent av befolkningen å beholde monarkiet, mens 18 prosent ønsker en annen styreform.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, tilrår på denne bakgrunn at det fremlagte forslaget ikke bifalles.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at Norge er et arvelig monarki. Rollen som formelt statsoverhode innehas av en person som har arvet denne posisjonen og ikke er gitt den av folket gjennom valg. Ifølge Grunnloven står kongen over det folkevalgte parlamentet. Enhver stilling som hviler på nedarvede rettigheter, burde vært et tilbakelagt stadium i et demokratisk samfunn. Monarkiet er en fortidslevning fra et autoritært styre og egner seg derfor dårlig som demokratisk symbol. En overgang til republikk vil være det naturlige sluttpunktet på den demokratiseringen som startet i 1814.

Disse medlemmer viser til at Grunnloven slik den foreligger, legger utøvende makt til Kongen, en kompetanse som det siden unionsoppløsningen har vært underforstått at han personlig ikke skal benytte seg av. Denne anakronismen hindrer Grunnloven fra å bli et

levende dokument som egner seg til å regulere forholdet mellom utøvende og lovgivende makt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter derfor forslaget om en overgang fra monarki til republikk, verdens mest brukte statsform i dag.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener at enhver grunnleggende endring av den norske statsformen kun må skje i tråd med folkeflertallets vilje. Disse medlemmer vil derfor understreke at forslagsstillerne framholder at:

«Innføring av republikk [...] bør derfor bare gjennomføres dersom et flertall av folket stemmer ja til dette ved en folkeavstemning der valget står mellom å innføre republikk eller fortsatt ha en arvelig monarkisk styreform.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt tilrår at Dokument 12:13 (2023–2024) med § 76 første ledd alternativ 1 og § 82 annet punktum alternativ 1 bifalles i samsvar med forslaget.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

I

Lovens tittel skal lyde:

Norges rikes grunnlov

–

Noregs rikes grunnlov

§ 1 skal lyde:

Norge er en fri, selvstendig, udeleg og uavhengig republikk.

–

Noreg er ein fri, sjølvstendig, udeleg og uavhengig republikk.

Overskriften til kapittel B skal lyde:

B. Om den utøvende makt

–

B. Om den utøvande makta

§ 3 skal lyde:

Den utøvende makt er hos regjeringen og presidenten. Nærmere bestemmelser om presidenten fastsettes ved lov.

–

Den utøvande makta er hos regjeringa og presidenten. Nærare føresegner om presidenten blir fastsette i lov.

§§ 4, 5, 6, 7, 8, 9 og 11 oppheves.

§ 12 skal lyde:

Regjeringen skal bestå av en statsminister og minst syv andre medlemmer. Alle regjeringens medlemmer skal være stemmeberettigede norske borgere.

Regjeringen fordeler gjøremålene blant sine medlemmer slik den finner det tjenlig. Til å delta i regjeringsmøter ved siden av de faste medlemmer kan regjeringen i særlige tilfeller tilkalle andre norske borgere, men ikke presidenten eller medlemmer av Stortinget.

Ektefeller, foreldre og barn eller to søsken må ikke på samme tid være medlemmer av regjeringen.

–

I regjeringa skal det vere ein statsminister og minst sju andre medlemmer. Alle medlemmene av regjeringa skal vere røysteføre norske borgarar.

Regjeringa fordeler gjeremåla mellom medlemmene slik ho meiner det er tenleg. Til å vere med på regjeringsmøte ved sida av dei faste medlemmene kan regjeringa i særlege høve kalle inn andre norske borgarar, men ikkje presidenten eller medlemmer av Stortinget.

Ektefolk, foreldre og born eller to sysken må ikkje samstundes vere medlemmer av regjeringa.

§ 13 skal lyde:

Regjeringens saker avgjøres ved stemmegivning. Ved stemmelikhet har statsministeren eller, i dennes fravær, den første av de tilstedeværende statsråder to stemmer.

–

Sakene til regjeringa blir avgjorde med røysting. Står røystene likt, har statsministeren eller, om han er borte, den fyrste av statsrådene som er til stades, to røyster.

§ 14 skal lyde:

Regjeringen kan utnevne statssekretærer til å bistå regjeringens medlemmer i utførelsen av deres gjøremål utenfor regjeringsmøtene. Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av regjeringen som hun eller han er knyttet til, i den utstrekning dette medlem bestemmer.

–

Regjeringa kan utnemne statssekretærar til å hjelpe medlemmene av regjeringa med gjeremåla deira utanfor regjeringsmøta. Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av regjeringa som ho eller han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

§ 15 skal lyde:

Ethvert medlem av regjeringen har plikt til å fratre sitt embete etter at Stortinget har fattet vedtak om mis-

tillit til vedkommende alene eller til den samlede regjering.

Når Stortinget har fattet vedtak om mistillit, kan det bare utføres gjøremål som er nødvendige for en forsvarlig embetsførsel.

–

Kvar medlem av regjeringa har plikt til å gå av etter at Stortinget har gjort vedtak om mistillit til vedkommende åleine eller til heile regjeringa.

Når Stortinget har gjort vedtak om mistillit, kan det berre utførast slike gjeremål som trengst for forsvarleg embetsførsle.

I §§ 17, 18, 19 og 22 annet ledd gjøres følgende endringer:

«kongen» erstattes med «regjeringen» på bokmål og med «regjeringa» på nynorsk.

§ 20 første ledd skal lyde:

Regjeringen har i regjeringsmøte rett til å benåde forbrytere etter at dom er falt. Forbryteren kan velge å motta regjeringens nåde eller underkaste seg den idømte straff.

–

Regjeringa har i regjeringsmøte rett til å gje forbrytarar nåde etter at dom er fallen. Forbrytaren kan velje å ta imot nåden frå regjeringa eller ta den idømde straffa.

§ 21 skal lyde:

Regjeringen velger og utnevner alle sivile og militære embetsmenn. Disse har lydighets- og troskapsplikt til konstitusjonen.

–

Regjeringa vel og utnemner alle sivile og militære embetsmenn. Dei har plikt til å vere lydige og tru mot konstitusjonen.

§ 22 første ledd første og annet punktum skal lyde:

Statsministeren, de øvrige medlemmer av regjeringen og statssekretærene kan uten dom avskjediges av regjeringen. Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved regjeringens kontorer eller i utenrikstjenesten, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regiment og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip.

–

Statsministeren, dei andre medlemmene av regjeringa og statssekretærane kan utan dom avsetjast av regjeringa. Det same gjeld for dei embetsmennene som er tilsette ved regjeringskontora eller i utanrikstenesta, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip.

§ 23 første ledd skal lyde:

Regjeringen kan dele ut ordener til hvem den vil, til belønning for utmerkede fortjenester, som må kunngjøres offentlig. Regjeringen kan ikke tildele annen rang eller tittel enn den et embete medfører. Ordenen fritar ingen for statsborgernes felles plikter og byrder og gir heller ikke fortrinnsrett til statlige embeter. Embetsmenn som avskjediges i nåde, beholder den tittel og rang de hadde i embetet. Dette gjelder ikke regjeringens medlemmer eller statssekretærene.

–

Regjeringa kan gje ordenar til kven ho vil, til påskjøning for framifrå gagnsverk, som må kunngjerast offentlig. Regjeringa kan ikkje tildele annan rang og tittel enn den eit embete fører med seg. Ordenen fritek ingen for dei plikter og bører som er sams for statsborgarane, og gjev heller ikkje førerrett til statlege embete. Embetsmenn som får avskil i nåde, får ha den tittelen og rangen dei hadde i embetet. Dette gjeld ikkje medlemmene av regjeringa eller statssekretærene.

§ 24 oppheves.

§ 25 første ledd første punktum skal lyde:

Regjeringen har høyeste befaling over rikets forsvarsmakt.

–

Regjeringa har høgste befalinga over forsvarsmakta til riket.

§ 26 første ledd skal lyde:

Regjeringen har rett til å sammenkalle tropper, begynte krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og oppheve folkerettslige avtaler og sende og motta sendemenn.

–

Regjeringa har rett til å kalle saman troppar, byrje krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og seie opp folkerettslege avtaler og sende og ta imot sendemenn.

§ 27 skal lyde:

Alle regjeringens medlemmer skal møte i regjeringens møter når de ikke har lovlig forfall. Ingen beslutning må tas der når ikke over halvparten av medlemmene er til stede.

–

Alle medlemmene av regjeringa skal møte i regjeringens møte når dei ikkje har lovleg forfall. Inga avgjerd må takast der når ikkje over halvta av medlemmene er til stades.

§ 28 skal lyde:

Tilrådingar om embetsutnevnelser og andre viktige saker skal foredras i regjeringens møte av det medlem av regjeringen hvis fagområde de tilhører. Hun eller han

skal ekspedere sakene i overensstemmelse med regjeringens beslutning.

–

Tilrådingar om embetsutnemningar og andre viktige saker skal målberast i regjeringens møte av den medlemmen av regjeringa som har det fagområdet dei høyrer til. Ho eller han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda til regjeringa.

§ 29 skal lyde:

Hindrer lovlig forfall et medlem av regjeringen fra å møte og foredra de saker som tilhører hennes eller hans fagområde, skal disse saker foredras av et annet medlem, som regjeringen konstituerer til det.

Hindrer lovlig forfall så mange fra å møte at ikke flere enn halvparten av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal så mange andre personer som nødvendig konstitueres til å delta i regjeringens møte.

–

Hindrar lovleg forfall ein medlem frå å møte og målbera saker som høyrer til hennar eller hans fagområde, skal sakene målberast av ein annan medlem, som regjeringa konstituerer til det.

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn halvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre personar som naudsynt konstituerast til å vere med på regjeringens møtet.

§ 30 skal lyde:

I regjeringens møte føres det protokoll over alle de saker som behandles der. De diplomatiske saker som regjeringen beslutter å hemmeligholde, føres inn i en egen protokoll. Det samme gjelder de militære kommandosaker som regjeringen beslutter å hemmeligholde.

Enhver som deltar i regjeringens møte, har plikt til å si sin mening med frimodighet. Mener noe medlem av regjeringen at regjeringens beslutning strider mot statsformen eller landets lover, har hun eller han plikt til å gjøre kraftige motforestillinger og tilføye sin mening i protokollen. Den som ikke har protestert på denne måte, anses for å ha vært enig i regjeringens beslutning og er ansvarlig for det, slik som det siden blir bestemt, og kan av Stortinget settes under tiltale for Riksretten.

–

I regjeringens møte blir det ført protokoll over alle saker som blir behandla der. Dei diplomatiske sakene som regjeringa vedtek å halde løynde, blir førte inn i ein særskild protokoll. Det same gjeld dei militære kommandosakene som regjeringa vedtek å halde løynde.

Kvar den som er med på regjeringens møte, har plikt til å seie si meining med frimod. Meiner nokon medlem av regjeringa at avgjerda til regjeringa strir mot statsforma eller lovene i landet, har ho eller han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen. Den som

ikkje har protestert såleis, blir rekna for å ha vore samd i avgjerda til regjeringa og er ansvarleg for det, slik som det sidan blir fastsett, og Stortinget kan setje vedkommande under tiltale for Riksretten.

§ 31 skal lyde:

Alle regjeringens beslutninger utferdiges i dens navn og undertegnes av statsministeren eller, om statsministeren ikke har vært til stede, av det første av regjeringsmøtets tilstedeværende medlemmer.

–

Alle avgjerdene til regjeringa blir utferda i namnet til regjeringa og blir underskrivne av statsministeren eller, om statsministeren ikkje var til stades i regjeringsmøtet, av den fyrste av dei medlemmene som var det.

§§ 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47 og 48 oppheves.

§ 62 skal lyde:

De tjenestemenn som er ansatt ved regjeringens kontorer, bortsett fra statssekretærer og politiske rådgivere, kan ikke stille til valg. Heller ikke Høyesteretts medlemmer, tjenestemenn som er ansatt i utenrikstjenesten, eller tjenestemenn ansatt ved presidentens kontor, kan stille til valg.

Regjeringens medlemmer, presidenten, statssekretærer og politiske rådgivere ved regjeringens eller presidentens kontorer kan ikke møte som representanter på Stortinget.

–

Tenestemenn som er tilsette ved regjeringskontora, bortsett frå statssekretærar og politiske rådgjevarar, kan ikkje stille til val. Heller ikkje medlemmene av Høgsterett, tenestemenn som er tilsette i utanrikstenesta, og tenestemenn som er tilsette ved kontoret til presidenten, kan stille til val.

Medlemmer av regjeringa, presidenten, statssekretæranne og politiske rådgjevarar ved regjeringas eller presidentens kontor kan ikkje møte som representantar på Stortinget.

I § 67 strykes «Kongeriket».

§ 68 første punktum skal lyde:

Stortinget trer i alminnelighet sammen i rikets hovedstad den første hverdag i oktober måned hvert år, med mindre regjeringen eller presidenten på grunn av usedvanlige omstendigheter, så som fiendtlig angrep eller smittsom sykdom, velger en annen by i riket.

–

Stortinget kjem i regelen saman i hovudstaden den fyrste kvardagen i oktober kvart år, om ikkje regjeringa eller presidenten på grunn av usedvanlege omstende, så som fiendsleg åtak eller smittsam sjukdom, vel ein annan by i riket.

§ 69 skal lyde:

Når Stortinget ikke er samlet, kan det sammenkalles av regjeringen dersom den mener det er nødvendig.

–

Når Stortinget ikkje er samla, kan regjeringa kalle det saman dersom ho meiner det trengst.

§ 74 første ledd skal lyde:

Så snart Stortinget har konstituert seg, åpner statsministeren eller den statsministeren utpeker til det, forhandlingene med en tale om rikets tilstand og de forhold som hun eller han især ønsker å lede Stortingets oppmerksomhet mot.

–

Så snart Stortinget har konstituert seg, opnar statsministeren eller den statsministeren set til det, forhandlingane med ei tale om tilstanden i riket og dei emna ho eller han særleg vil gjere Stortinget merksam på.

§ 74 annet ledd skal lyde:

Når Stortingets forhandlinger er åpnet, har statsministeren og regjeringens øvrige medlemmer rett til å møte i Stortinget og på lik linje med Stortingets medlemmer delta i forhandlingene når de holdes for åpne dører, men uten å avgi stemme. I de saker som behandles for lukkede dører, gjelder dette bare når Stortinget tillater det.

–

Når forhandlingane i Stortinget er opna, har statsministeren og dei andre medlemmene av regjeringa rett til å møte i Stortinget og til liks med medlemmene der ta del i forhandlingane når dei blir haldne for opne dører, men utan å røyste. I saker som blir behandla for stengde dører, gjeld dette berre når Stortinget gjev løyve til det.

§ 75 bokstav e oppheves.

§ 75 bokstav f blir bokstav e og skal lyde:

- e) å la seg forelegge regjeringsmøtenes protokoller og alle offentlige innberetninger og papirer;
-
- e) å få seg førelagt protokollane frå regjeringsmøta og alle offentlege meldingar og papir;

I § 75 bokstav g, som blir bokstav f, gjøres følgende endring:

«kongen» erstattes med «regjeringen» på bokmål og med «regjeringa» på nynorsk.

§ 75 bokstav h blir bokstav g og skal lyde:

- g) å kunne gi enhver påbud om å møte for seg i statssaker;
-
- g) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker;

§ 75 nåværende bokstav i til m blir § 75 bokstav h til l.

§ 76 første ledd skal lyde:

Enhver lov skal først foreslås på Stortinget, enten av en stortingsrepresentant eller av regjeringen ved et av dens medlemmer.

–

Alle lovframlegg skal fyrst gjerast på Stortinget, anten av ein stortingsrepresentant eller av regjeringa ved ein av medlemmene.

§ 77 skal lyde:

Når Stortinget har fattet det samme lovvedtak to ganger etter hverandre, sendes det til regjeringen med anmodning om dens sanksjon.

–

Når Stortinget har gjort same lovvedtaket to gonger på rad, går vedtaket til regjeringa med oppmoding om sanksjon.

§ 78 skal lyde:

Godtar regjeringen lovvedtaket, forsyner statsministeren det med sin underskrift, og dermed blir det til lov. Godtar regjeringen det ikke, sendes det tilbake til Stortinget med den erklæring at regjeringen for tiden ikke finner det tjenlig å sanksjonere det. I så tilfelle kan ikke det storting som da er samlet, legge dette vedtak frem for regjeringen igjen.

–

Godtek regjeringa lovvedtaket, skriv statsministeren under, og dermed blir det til lov. Godtek regjeringa det ikkje, blir det sendt attende til Stortinget med dei orda at regjeringa for tida ikkje meiner det er tenleg å sanksjonere det. I så fall kan ikkje det stortinget som då er samla, leggje dette vedtaket fram for regjeringa att.

§ 79 skal lyde:

Når to storting med ett valg og minst to storting imellom har fattet det samme lovvedtak uforandret uten at Stortinget i mellomtiden har fattet noe avviken- de endelig lovvedtak, og det da forelegges regjeringen, så blir det til lov selv om regjeringen ikke gir sin sank- sjon før Stortinget adskilles.

–

Når to storting med eitt val og minst to storting imellom har gjort same lovvedtaket uendra utan at Stor- tinget i mellomtida har gjort avvikande endeleg lovved- tak, og det då blir lagt fram for regjeringa, så blir det til lov endå om regjeringa ikkje gjev sanksjon før Stortin- get skilst.

§ 80 tredje ledd skal lyde:

Innen denne tid meddeler statsministeren regjerin- gens beslutning om de lovvedtak som ikke allerede er avgjort (jf. §§ 77 til 79), ved enten å stadfeste dem eller å

forkaste dem. Alle de som ikke uttrykkelig er blitt god- kjent, anses for å være forkastet.

–

Innan den tid kunngjer statsministeren for Stortin- get avgjerda til regjeringa om dei lovvedtaka som ikkje alt er avgjorde (jf. §§ 77 til 79), med anten å stadfeste el- ler å forkaste dei. Alle dei som ikkje uttrykkeleg blir god- kjende, blir rekna som forkasta.

§ 81 skal lyde:

Alle lover (unntatt dem i § 79) utferdiges i regjering- ens navn, under Norges rikes segl og med følgende ord: «Den norske regjering kunngjør at vi er blitt forelagt Stortingets vedtak av dato sålydende: (her følger vedta- ket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under vår hånd og rikets segl.»

–

Alle lover (så nær som dei etter § 79) blir utferda i namnet til regjeringa, under Noregs rikssegl og med desse orda: «Den norske regjeringa kunngjer at Stortin- get har lagt føre oss eit vedtak dagsett dato som lyder slik: (her kjem vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under vår hand og riksseglet.»

§ 82 annet punktum skal lyde:

Intet medlem av regjeringen må legge frem uriktige eller villedende opplysninger for Stortinget eller dets or- ganer.

–

Ingen medlemmer av regjeringa må leggje fram urette eller villeiande opplysningar for Stortinget eller eit stortingsorgan.

§ 86 første ledd skal lyde:

Riksretten dømmer i første og siste instans i de saker som Stortinget anlegger mot medlemmer av regjering- en, Høyesterett eller Stortinget, eller presidenten, for straffbart eller annet rettsstridig forhold når de har brutt sine konstitusjonelle plikter.

–

Riksretten dømmer i fyrste og siste instans i dei sa- kene som Stortinget reiser mot medlemmer av regjerin- ga, Høgsterett eller Stortinget, eller presidenten, for eit strafflagt eller anna rettsstridig tilhøve når dei har brote sine konstitusjonelle plikter.

§ 86 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Presidenten, medlemmer av regjeringen og med- lemmer av Stortinget kan ikke velges til medlem av Riks- retten.

–

Presidenten, medlemmer av regjeringa og medlem- mer av Stortinget kan ikkje veljast til medlem av Riksret- ten.

§ 90 første ledd første punktum skal lyde:

Dommere utnevnes av regjeringen etter innstilling fra et uavhengig råd.

–

Dommarar blir utnemnde av regjeringa etter tilråding frå eit uavhengig råd.

§ 121 skal lyde:

Viser erfaring at noen del av denne Norges rikes grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes regjeringen til kunngjøring som gjeldende bestemmelse i Norges rikes grunnlov.

–

Viser røynsla at nokon del av denne Noregs rikes grunnlov bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram på det fyrste, andre eller tredje stortinget etter eit nytt val og kunngjerast. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel aldri stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegnar som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til regjeringa til kunngjering som gjeldande føresegn i Noregs rikes grunnlov.

II

Vedtak I trer i kraft 1. januar året etter at innføring av republikk som styreform i Norge har fått flertall ved en folkeavstemning. Slik folkeavstemning må avholdes innen 31. september 2030.

III

De som på tidspunktet nevnt under II første punktum er regjeringsmedlemmer, får fra da av myndighet, rettigheter og plikter som medlem av regjeringen etter den endrede grunnloven og myndighet, rettigheter og plikter som i eller i medhold av lov er tillagt regjeringsmedlemmer eller statsråder. Myndighet, rettigheter eller plikter som i eller i medhold av lov er tillagt kongen, skal fra da av tillegges regjeringen. Myndighet, rettigheter eller plikter som i eller i medhold av lov er tillagt Kongen i statsråd, skal fra da av tillegges regjeringen i regjeringsmøte.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til grunnlovsforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 12:13 (2023–2024) – Grunnlovsforslag fra Grete Wold, Tobias Drevland Lund, Une Bastholm, Sivert Bjørnstad, Heidi Nordby Lunde, Åsmund Aukrust og Ingvild Wetrhus Thorsvik om endring i §§ 1, 3 til 9, 11 til 15, 17 til 32, 34 til 37, 39 til 41, 43 til 48, 62, 67 til 69, 74 til 82, 86, 90 og 121 (om republikk) – samtlige alternativer – bifalles ikke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 27. januar 2026

Per-Willy Amundsen

leder

Jonas Andersen Sayed

ordfører

